

AZ ALKOTÓ GYŐRI KLÁRA

M indjárt az elején hadd jegyezzem meg: a cím, mely Győri Klára alkotói tehetségére utal, magyarázatra szorul. Miért? Eddigi soraim talán jól sugallták azt is, hogy Győri Klára mindenben, a hagyományos tréfák, elbeszélések közvetítésében, tolmácsolásában is alkotó módon vett részt. Most viszont – s erre kíván utalni e fejezet címe – arról az alkotóról van szó, aki nem a hagyományozott anyagot tolmácsolja, hanem valamilyen belső kényszerből – mely csakis az alkotó tehetségeket jellemzi – vall önmagáról, legbensőbb titkairól. S talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, ez a belső kényszer valamiképpen mindig egyfajta kompenzáció, a lét okozta keserűséget, kínt, fájdalmat ki kell mondani! Csakis ez oldhatja a fájdalmat és a kínt, amelyet az élet tartogat az egyén számára.

Am könyve – *Kiszáradt az én örömöm zöld fája* – ugyanakkor a kevés kivételek közé tartozik. Hiszen e könyv szerzője, Győri Klára, a maga hét elemi osztályával, nem tartozik az „írásstudók” elit táborába. Még akkor sem, ha kivételesen Jókait, Mikszáthot is olvasta. S mégis – engedve a kényszernek – megírta, megvallotta kínokkal, fájdalommal gyötört életét, s akkor ez azt is jelentette, hogy részese az Istentől ajándékba kapott talentumnak.

Ugyanakkor hadd jegyezzem meg: az utóbbi évtizedekben abban a szerencsében részesültem, hogy több parasztasszony önéletrajzi vallomását gondolhattam. Íme: Kocsis Rózsi *Megszépiült szegénység* című könyve, majd tőle jelent meg a *Remények és kétségek között* című folytatás. Hadd említsem meg a kolozsi György Zsuzsa *Egy küzdelmes élet* című könyvét. Azért utalok ezekre, mert e vallomásokban van valami megdöbbentően közös: a parasztasszonyi kiszolgáltatottságnak, az ebből eredeztethető fájdalomnak, kínoknak a kényszerítő kimondása. Hadd utaljak itt a mélylélektani tudós Jungra, aki felfedezte: a lelki alvilágba taszított fájdalomnak – azért, hogy ne törjenek, zúzzanak – fel kell törniük, ki kell mondani őket! Utaltam önéletrajzi vallomásokra is, azt hangsúlyozva ezáltal, hogy a belső készítő/kényszerítő erőnek milyen nagy szerepe van a vallomásokban. Nemkülönben annak a tehetségnek, melyet az Isten oltott ezekben az aszo-

nyokba. Ám a parasztszanyi sors alávetettségét se feledjük, melyet a népi bölcsesség ilyen tömören fejez ki: „Az asszony verve jó!”

A vallomástevő

De térjünk vissza Győri Klára könyvéhez, s idézzük újra sokatmondó címét: *Kiszáradt az én örömöm zöld fája*. Már a cím is sugallja a kötetben kifejeződő szenvedést. Hát még ha felidézzük a kötet mottóját is, melyet szintén Győri Klára fogalmazott meg: „Kiszáradt az én örömöm zöld fája, / Hetvenöt év fészket rakott reája.” Kötetében – szemben a már megidézett önéletrajzi vallomásokkal – nem az életrajzi szakaszok – gyermekkor, fiatalkor, középkor, öregkor – sorrendben való megjelenítése a fontos, hanem

Kislányok, viseletben. Szabó Tamás felvétele, 1980

Lányok, viseletben. Szabó Tamás felvétele, 1980

itt az a már-már írói tudatosságnak tekinthető elemzés, mely megidézett emlékei által felelni kíván az elémeredő kérdésekre: hogyan magyarázhatók életének egyes kínos fejezetei? Vajon mindezekben milyen része volt a visszaemlékezőnek, és milyen része a paraszti sorsnak? Aztán – s itt már az írói tehetség bukkan fel – mindezeket hogyan élte meg? S ez emlékekben szinte lélektani készletést, hajlandóságot is felfedezhetünk. A szerző vizsgálta azt is: egyéni élete hogyan függött attól a közösségtől, melybe beleszületett. S itt már az előzőkben megidézett „szociográfus” mutatkozik meg. Mindezekben az az írói hevület jelentkezik, mely jelképekben, metaforákban, érzelmek ábrázolásában fedezhető fel. Talán nem túlzás ennek kapcsán az az állításom: mindezekben benne van az asszonyi lélek érzelmi beállítottsága is. És nem utolsósorban az a merész és mindenben rendhagyó különállóság (?), individualitás (?), mely mer szembenézni közösségnek

konvencionálisával, törvényt szabó értékrendjével; meri megfogalmazni saját külön lelki, szellemi világát. Itt azokra a nagyon intim emlékekre utalok, melyek – miként később erről külön is szólok majd – oly mélységes felháborodást keltettek. Gondolok itt nászéjszakájának megidézésére.

A Győri Klárával való meg nem szakított kapcsolatom során állandóan érdeklődtem: mi van az általam szorgalmazott s egyben felvállalt önéletrajzi vallomásával? Így kaptam meg azt a néhány füzetet, amely kb. 30 oldalnyi anyagot tartalmazott. Ebben gyermekkorát s leányságának bizonyos részleteit írta meg. Miként később kiderült, csak a nagyon „illedelmes” és „szemérmes” emlékeket. Abbahagyta hát, érezte, hogy sorai nem őszinték, hamisak. S még ezeket is férje tudta nélkül, lopva írta meg. Közben megértette: életéről nem tudhat őszintén, hamisítatlanul írni. Hiszen tizenkilenc éves volt, amikor férjhez ment, s ettől kezdve férje mellett és által gyötörve élte életét. Persze, tegyük azt is hozzá: férje is gyötörtetett Kali néni által. (Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy „az érdekből való házasság” nyomorúságát – nem a saját életéből vett példával ugyan – olyan sok elbeszélésben örökítette meg.)

1973-at írtunk, amikor megkérdeztem: miért hagyta abba az írást. Első pillanatban kelleetlenül szabódott: hiszen már nem is emlékszik a több mint tíz évvel ezelőtt írott anyagra. S különben is azt kutyafuttában, sebtében írta. Végül, amikor többszöri felhívásom, látogatásom, kérdőzködésem után végre megkaptam tőle a folytatást, őszintén megdöbbenem. Nemcsak csodálatos tehetségén, hanem a már említett intim részletek miatt is. Vajon – ijedtem meg – a kockázatot jelentő kézirat közlését felvállalhatja-e a Kriterion kiadó?!

A mű életrajzi adatai

Ahhoz, hogy e mű igazi értékeit, alkotójának lehetőségeit, de nehézségeit, korlátait is lemérjük, szólnunk kell életrajzi adatairól: születéséről éppen úgy, mint további sorsáról, egész a befejezésig. Amikor Kali néni 1960 decemberében a kolozsvári Folklor Intézetbe immár utoljára feljött, s kijelentette: „Most már mindent bémondtam” – felvetődött a gondolat, hogy elmondja életének történetét. A folklórkutatásban ez is bevett szokás. Fedics is elmond-

ta élete történetét (Ortutay Gy. 1940), Jagamas János pedig a kiváló énekessel, a magyarói Kocsis Barabás Büszkével szintén elmondatta önéletrajzát.¹⁹ Ám erre akkor mégsem került sor. Tiszta véletlennek mondható tehát, hogy Kali néni írásba fogott. Ha akkor „bemondja”, vajon nekifogott volna-e írni? És vajon felfedezi-e másképp azt a belső kényszert, amely hajtotta, hogy ne csak bemondja, de leírja élményeit? Nehéz most már ezt pontosan megtudni, talán maga se tudja. Így született meg mostani munkájának első változataként kb. harminc oldalnyi füzet, melyben Kali néni mindössze a gyermekkorát írta meg, s leánykorát nagyon vázlatosan. Abba is hagyta, érezte, hogy nem megy, hamis, valami gátolja. Nem tudta folytatni, mivel csak titokban, lopva – férje elől bujkálva – írhatta. Más mélyebb gátló körülmény is volt azonban, amelyet Kali néni akkor talán meg sem érthetett, az, hogy míg férje él, nem tud őszintén, leplezetlenül írni az életéről. Márpedig életében a legfőbb szerepet éppen a férje játszotta. Márpedig az ilyen természetű önéletrajzírás csak őszintén lehet megírni, hiszen e műnek az őszinteség a legnagyobb értéke. Ám ennek feltételei csak a férj halála után voltak adottak.

Már 1973-at írtunk.

Ki tudhatná, hogyan született meg benne mégis hirtelen a gondolat, hogy megírja életrajzi regényét, kezdettől a végéig. Ez már nem ötlet volt, hanem belső kényszer, amely végre meg is találta az önkifejezés legjobb feltételeit. És írni kezdett. Annyira előlről újra, hogy művének mintegy címként (vagy az eszmeiségnek kifejezése gyanánt) mottót írt fel a vadonatúj füzetbe:

*„Kiszáradt az én örömem zöld fája,
Hetvenöt év fészket rakott rája.”*

Így született meg a mű alap gondolata, szerzői koncepciója. A munkán végig érződik a tudatosság. Kali néni pontosan meghatározott elgondolás szerint válogatja ki élete eseményeiből a megírnivalókat. Tudja, mit akar mondani, ennek köszönheti írásának legszebb eredményeit: elmélyült elemzéseit önmagáról és arról a közösségről, amelyben felnőtt, s amelyből kinőtt. Így még abban az évben őszig megszületett mintegy száz oldalnyi szöveg, amelyet ideadott, s amelyet legépeltettem. Ez az ő akkori elképzelése szerint az egészet tartalmazta. Hiszen megvolt a befejezése is, az, ami itt is megvan: ebből közöltem válogatást a *Korunkban* és a *Valóságban*.

19 Az énekes repertoárja megjelent: Jagamas 1984.

Nem lehet tudni, mi adott neki újabb ösztönzést ahhoz, hogy megint elővegye füzetét, és „hozzáragasszon” a már megírottakhoz. Az, hogy nagy sikere lett? Hiszen kapott leveleket ismeretlenektől az országból, sőt még külföldről is. Vagy hiányérzete sarkallta? Az írás láza vett erőt rajta? Mindez együttesen, és a mű tanúsága szerint egy ezeknél is fontosabb tényező: úgy érezte, még van mondanivalója! Míg a második fázisban a teljes spontaneitás és ösztönösség (amely azonban nem zárja ki az írói intuíció jelenlétét) a legszebb lapokra ihlette. E harmadik szakaszban írottakra már ez a tudatos (írói) szándék nyomja rá a bélyegét, amely tudja, mit akar, és ezt leghívebben, legteljesebben akarja nyújtani. Ebben a szakaszban írta a „pótlásokat”, gyermek- és fiatalkorának élményeit. S míg a második szakaszban mindenütt ő volt az egyetlen szereplő, s a legmélyebb indulatok törtek fel benne, ebben a szakaszban már szinte harmadik személyben mondja el, amit például cselédsége idején látott és tapasztalt, tud a háttérben maradni és más sorsokat híven ábrázolni, hogy teljes legyen az a monumentális freskó (mert végül is az lett a mű), amelyet a népi valóságról nyújt. Már ahogyan egy parasztasszony azt látja és azt érzi.

E mű tehát, hangsúlyozzuk: egy asszony írása. Csak asszony tudja ilyen érzékletesen bemutatni az asszonyi kiszolgáltatottságot, amelyet a falu szellemi elmaradottsága, konzervativizmusa csak hangsúlyoz. Ez az írás azonban nem a széki jelen, hanem a széki múlt.

„Megbotránkoztató” (?) részletek

Az önéletrajzi írás igazi, megrendítő szakasza férje halála után kezdődött.²⁰ Akkor már öncenzúrázás nélkül, maga sem sejtve, milyen belső kényszernek engedelmessé várt le azokat a sorokat, melyek úgy megrendítették az olvasót szokatlan bátorsága, önleplezése, a nagyon is belső, intim dolgok miatt.

Amikor a kéziratot elolvastam, megdöbbentem azokon az intim részleteken, melyek – ismerve a hazai „szemérmességet” – végtelenül megbotránkoztatnák az olvasót. S ami ennél is rosszabb: a kézirat nem nyerne jogot a publikálásra! Ezért a kötet előszavában megpróbáltam

20 Győri Klára férje 1973-ban hunyt el.

előkészíteni az olvasót eme részletek befogadására: Győri Klára megrázó vallomásában megidézi nászéjszakáját, amelynek leírása sokakból megörkönyödést váltott ki. Itt újra ismétlem: ez azért van, mert e megrázó leírásból nem csak az tűnik ki, hogy férfi-nő viszonyában a nő sokkal érzelmibb, valamilyen gyöngédséget is elvár a szerelemtől, hanem azért is, mert éppen ez a megrendítő vallomás jól bizonyítja a Jung-tételt: a lélek aljára taszított, kínos emlékek még több évtized távlatából is feltörnek. Hiszen azt a vallomást már nagyon idős korában írta, közvetlenül halála előtt. Másfelől a leírás olyan írói talentumra vall, melyet Győri Klára kapcsán nem lehet eléggé hangoztatni.

És még valami. Hiszem, hogy rajta kívül nem akadna sem parasztaszony, de még férfi sem, aki merne ilyen emlékeket feleleveníteni.

Mi az a sajátosság, többlet az elbeszélte történetekhez képest? A közlés vágya, kényszere, ahogyan a bevezetőben írtam: „Mámor ez, részegítő, a vallomás önmaga céljává válik. És más nem számít!”

És most lássuk a részleteket.

„Na, most mi legyen? Most jön a legnehezebb, hogy vetkőzzek, s jaj, jaj, még másféle is, a szégyenlés. Mi legyen? Hát a vőlegényt lehet megverte a sok istenáldja az üvegből, én kimegyek a pitarba, ott a sötétben levetkőzöm, szépen a karomra szedem ruháim, s most ingbe-pendelybe várnám, jöjjön ki utánam. Nem jön. Én fázom, hideg volt künt levetkőzve. Nagy szégyellve benyitok, hát ott bóbiskol, gyökönt az ágy szélén. Na, örvendek én, háha elmúlik a harc. Elótom a lámpát, s valahogy lassan elkucorgálok, s el is alszom. Örvendek, hogy alszik, mindjárt kipillan a szemem: »Na, keljek én hamar, mert olyan minden, mint egy csatatér, ott a sok mosatlan; gyújtsak tüzet, tegyek mosogatóvizet. Szedjek itt rendbe, mert csak énám vár minden dolog...«

Csúszok, mint egy félős macska, ne vegeyen észre. Supp! Leesek. De nagyon tűröm, hallgatok. Akarok felállni, nem tudok. Akarok lépni, nem tudok. Fogódzkodva a bútorokhoz, térden... Nem tudok. Áldott jó Isten! Megijedek szörnyen: mi lesz velem? Hát milyen szépen sikerült a lefekvésem, milyen szép csendbe volt az a kis alvás, s én ettől is megnyomordtam. Mi lesz velem, ha nem tudom kivonni magam a nagy feladattól?!

Sírva csúszkállok, félek, ne ébredjen meg. Na oszt félóra elteltivel kezdek lábra állni, de sántikálva, de félek, hogy jó valaki: s mit mond, vagy mit gondol?”

Másik példánkban asszonyi felsülését írja meg ugyanilyen beleélté készséggel: férje elment éjszakára, s ő ágyába várna az ott lakó gépészt. E részletben nem csak az érzékletesség a dicsérendő, hanem az őszinteség és a finom önirónia is.

„Szép holdvilágos éj van, a szobánk is négy nagy ablakkal világos. Lefeküdt, de tudta, hogy az emberem nincs itthon. Én nyugtalan vagyok, világért nem tudnék aludni, figyelem, s hallom, mélyebben szuszog, alszik. Hej, de aggódok. Nem voltam csúnya, negyven-negyvenegy éves, egészséges, piros arcom volt. Még várok és remélek: szép fehér pendelyt vettem magamra, s közben a gyerek szólít, hogy kell pisilni. Na, én feltűnő zajjal leveszem, s beszélek hozzá: – Nem vagy, drága, szomjas? – De igen. – Én lobogva megyek a szép holdvilágos szobába a kancsót elvenni, csak úgy repül utánam a szép fehér pendely. Ott közel az úr ágya, de semmi jel sincs, mintha senki nem volna ott. Úgy addig, hogy le kellett feküdjem, de alvás nincs. Há mi legyen? (...) Csend van, egyszer zizeg a szalmaszál, le az ágyból, kezdem én a takarómat hajtogatni, vegye észre, hogy nem alszom, s szólhasson. Hallom, veszi fel a cipőjét, hallom, megy az ajtóhoz, megy ki. Na, én pedig remélek, s gondolom, hogy lenne jobb: kissé kéressek magam, vagy öleljem gyorsan magamhoz? Hát uramfia, jön be, s megy szépen csendesen az ágyához, le a cipőt, s lefeküdt.”

„Harci taktika” a kézirat érdekében

Itt most az én „vallomásom” következik: mi mindent kellett tennem, hogy a kézirat megjelenését biztosíthassam.

a) Az alábbi sorokban – remélem, nem botránkoztatom meg az Olvasót – „ravaszágomról” kívánok beszélni. Amikor elolvastam Győri Klára vallomását, magam is megdöbbsentem, ám nem botránkoztam meg, mint később az itthoni kritikusok, de mintha megéreztem volna, hogy jó lesz vigyázni: a jövődő könyvnek jó lesz „reklámot” csinálni. Ezért a *Valóság* szerkesztőjének felajánlottam, hogy küldök anyagot a kész kötetből. Erre

a „felajánlásomra” kaptam a *Valóság* főszerkesztőjétől, Kőrösi József úrtól a következő néhány soros levelet. Keltezése: 1973. november 2. Íme: „Folyóiratunk nagy örömmel közölné Kali néni emlékezéseiből. (...) Megtehetjük-e, hogy részleteket közlünk az anyagból, vagy jobb lenne egy összefüggő részt kiválasztani? S ránk bízna a választást, vagy Önnek lenne esetleg erre vonatkozóan valami elképzelése?”

E sorok – valljuk be – nem sugalltak különösebb „megbízhatóságot” személyemet illetően, hiszen addig mindössze nyolc kötetem jelent meg. És itthon. Ezek mind tündérmesék voltak, s nem kerültek át Magyarországra. Ám ennek ellenére bíztam magamban, hogy képes leszek összeállítani egy érdekes fejezetet, kínálatot a kötetből. Amit meg is tettem, s meg is jelent.

De nem elégedtem meg ennyivel. Egy nap Gáll Ernő filozófus, a *Korunk* akkori főszerkesztője éppen nálam járt, s megkérdezte, hogy vagyok, min dolgozom? Mintegy mellékesen, valójában nagyon is „számítással” utaltam a *Valóság* ajánlatára. S egyben a kötet értékére. Azonnal felfigyelt, s mint vérbeli szerkesztő felszólított: olvassak fel a kéziratból. Megtettem. Mire: „Olga, ez érdekes! Összeállítana nekünk is egy húsz lapos anyagot, rövid bevezetővel?”

Hadd utaljak a két folyóiratban megjelent bevezetőre, melyet a pályaképemről szóló vallomásos írásomban közöltem: e részlet „ízeltő kíván lenni az önéletrajzi vallomás vérbő epikájából. S ezen belül az asszonyi kiszolgáltatottságról. Mivel ez a mélyről jövő vallomás egyben a széki mindennapok realitásába ágyazott, nem csak Győri Klára egyéni sorsát példázza, hanem a múltbeli széki asszonyi sors szimbólumává nő. Arról az asszonyról van szó, aki csak »verve jó«, aki még saját lakodalmán is csak »jövendő embere« után és nem mellette lépked az utcán; akit a táncra nem lehet felkérni, hanem messziről kell odakiáltani neki: »Hej, Szováti Sári! Hej, Botos Zsuzsi!«”

Ez volt az előtörténete annak, hogy 1974 nyarán Bukarestben a Kriterion szerkesztője, Szilágyi N. Sándor, valamint Domokos Géza igazgató elfogadta a kéziratot.

b) A következő taktikai lépés: e két nagyon „illedelmes” fejezetet, melyek a *Valóságban*, illetve a *Korunkban* megjelentek, felvittem a Kriterion kiadóhoz, utalva arra is, hogy rövidesen magát a teljes kéziratot is felhoz-

hatnám. Az elolvasott részletek tetszetek Szilágyi N. Sándor szerkesztőnek, aki később magát a kötetet is szerkesztette. Igaz, e már megjelent fejezetekből nem derülhetett ki, hogy milyen megbotránkoztató részletek kerültek be a kéziratba.

Hadd emlékezzem meg arról is, hogy a könyv megjelenéséhez nagyban hozzájárult Domokos Géza, a Kriterion akkori igazgatója. Ezt már a szerencsének is köszönhetem. Ő ugyanis, Budapesten járván, hallott a *Valóságban* megjelent részletek sikeréről. Úgyhogy felhívott, s megkérdezte: „Mi van a széki parasztasszonynak a vallomásával? Mikor tudná elküldeni a kéziratot?” S ugyancsak Domokos Géza, valamint a könyv szerkesztője, Szilágyi N. Sándor modern gondolkodásának köszönhető, hogy az elküldött kézirat nem váltott ki bennük megbotránkozást.

c) Jóval később értettem meg, hogy az erdélyi közvéleményben még mindig kísértő előítéletek ellen szinte máig harcolni kell. Ezért írtam meg tanulmányaim egész sorát, melyek itthon és Magyarországon jelentek meg. Ezek legtöbbszörében éppen a Győri Klára által elmondott *Paraszt dekameron*, illetve vallomásos kötete is ihletett (Nagy O. 1989a, 1990, 1990a, 1991, 1992).

A könyv megjelenik

A kötet végül is *Kiszáradt az én örömöm zöld fája. Emlékezés* (Sajtó alá rendezte és előszóval ellátta Nagy Olga) címen 1975-ben meg is jelent. A cím a szerzőtől származik, része annak a mottónak, melyet a bevezető fejezethez írt.

A kötet előszava valójában egyfajta „előkészítés” kívánt lenni a szokatlan, ám rendkívül értékes könyv befogadásához. Hadd utaljak az „előkészítő” néhány sorára: „E könyv, melyet az olvasó kezében tart, elég meglepő írásmű: szerzője öreg parasztasszony, aki – nyilván a szokatlan feladat miatt – nagy szünetekkel, hosszú kihagyással füzetekbe írta le élete eseményeit. S ha az első oldalakat még a felszólításból eredő buzgalommal róttá, a későbbiekét már egy addig ismeretlen mámorban, amit csak az írás adhat, s csak azoknak, akik vérbeli művészek. Mert ez írás eredetije egyetlen »mondat«: nagybetű, pont, vessző,

felkiáltójel és kérdőjel nélkül. Egyetlen lávaömlés: egy hetvenöt-hetvenhat éves asszony emlékezése elmúlt életéről.” Majd így folytattam: „A közlésvágy és a közlés gyönyöre nem idegen Győri Klárától. Népi alkotó ő, aki közel fél századon keresztül nemzedékeket szórakoztatott vagy tán gondolkoztatott el történeteivel, meséivel és elbeszéléseivel. Csakhogy más az, amikor hallgatóság állja körül s lesi ajkáról a szót. Mást és másként mondhat el akkor, ha szemtől szembe van hallgatóival. Ilyenkor nem lehet akármit és akárhogyan mondani, csak azt, ami a hallgatóság tetszésére van, ami ízlésének megfelel. (...) Megint más az, ha papír van előtte, ha senki nem állja körül, mikor legrejtettebb gondolatait és vágyait hozza fel a mélyből, az elnyomott és feltörni sose hagyott indulatokat: azokat is, amelyek visszatetszőeknek hatnak, amelyeket viszolygással hallgatnának. Ám amikor írja, akkor mindez nem számít, csak a vallomás. Mámor ez, részegítő, a vallomás önmaga céljává válik.” (Győri K. 1975. 5.)

Hadd írjam ide a Kali néni sorait is, amelyek jól sejtetik azt a mély megrendülést, melyet a kötet címében, illetve annak mottójában is kifejezett: „Most végiggondolom sírva a pocsék írásom, s sírva kérek bocsánatot attól, kinek kezébe kerül. S kérem, ne vegye hazugságnak egyetlenegy fél betűjét se. Fáj nekem, bárhogy kutatom múltamat, egyetlenegy jobb emléket nem találok közte. Lehet, hogy e leírt emlékeim úgy vannak, mint mikor öntenek lágy, friss cementet, s valami belelépik úgy lágyan, s az a nyom úgy szárad, úgy keményedik meg, s az úgy marad időtlen idő-kig. Biza bennem is e sebző emlékek is kitörölhetetlen nyomokat hagytak, írás közben sokszor zokogás fogott el, félbe kellett hagyjam az írást, hogy könnyeim ne pocsékolják össze a füzetet.”²¹

E fejezetben nem írok a kötetnek oly szélsőségesen eltérő hazai, illetve magyarországi fogadtatásáról. Erről a következő, *Győri Klára könyvének pere* című fejezetben külön is szó esik. Hiszen ebből kiderülhet, a trianoni trauma következtében szinte máig hatóan él egy bizonyos visszafogottság, öncenzúra, mely nem túri a szabados, a közösségitől eltérő szemléletet, értékítéletet.

21 A szerzői vallomás a kötet fülszövege.

Újraírt önéletrajzi vallomás

Ennek is története van! Hadd emlékezzünk: a kommunista diktatúrában a beadott kéziratoknak sok tortúrán kellett átesniük, míg megjelenhettek. A cenzúra nagyon éber „gondoskodásának” köszönhetően a tárgyalt kézirat elfogadása késett. Győri Klára ezt nem érthette meg, így a késés bizalmatlanságot keltett irányomban. Miként később megtudtam, megfogalmazódott benne az is, hátha én, a kézirat gondozója elsinkófálom a kéziratot, talán-tán elvitatom az ő szerzőségét. Ezt elpanaszolta azoknak a magyarországi vendégeknek is, akik a *Valóság*ban megjelent részlet után gyakran meglátogatták. Így beszéltek rá: írja újra vallomását, majd ők gondoskodnak arról, hogy odaát megjelenjen.

Ez előtörténet után vizsgáljuk meg, miben más ez az utólagosan megírt anyag? Erről már vallottam a pályaképben, de nagyon idekívánczik. Tehát: Kali néni „újraírta az önéletrajzát, amelyet összehasonlítva azzal, ami már napvilágot látott, megdöbbenve tapasztaltam, hogy hiányzott belőle az a belső kényszer, mely legrejtettebb titkait mondatta el, valamint az a lendület, mely írásának életet adott”. (Nagy O. 1995. 129.). Ez az újabb önéletrajzírása egy gyengébb változat volt. Ezt már „megrendelésre” írta. Szerencsére ez az anyag sem „semmisült” meg. Hiszen ebből az anyagból válogattam azt a nem kevesebb mint 55 szép elbeszélést, melyek *Újabb paraszt dekameron* címen jelentek meg.